

# Małgorzata Urbańska, Jan Tylka

---

## Osobowościowe uwarunkowania występowania sytuacji konfliktowych u młodych małżeństw

---

Studia Psychologica nr 1, 17-33

---

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAŁGORZATA URBAŃSKA, JAN TYLKA

## **OSOBOWOŚCIOWE UWARUNKOWANIA WYSTĘPOWANIA SYTUACJI KONFLIKTOWYCH U MŁODYCH MAŁŻEŃSTW**

### **1. WPROWADZENIE**

Rodzina to najstarsza instytucja społeczna. Mimo wielu przemian społeczno-politycznych oraz kulturowych, jest ona nadal środowiskiem, w którym kształtuje się człowiek fizycznie i psychicznie oraz społecznie i duchowo. Każda rodzina bierze swój początek od zawarcia małżeństwa przez dwoje ludzi. Wychowując się w rodzinie osoba dorasta do wieku dojrzałego i potrzebuje obecności drugiej osoby, wspierającej i rozumiejącej.

Współczesność stała się jednak poważnym wyzwaniem dla całej rodziny poprzez wprowadzenie i tolerowanie wzorców zachowań naruszających naturalny model małżeństwa i rodziny.

Obserwuje się wyraźną tendencję do wprowadzania wartości, które można nazwać antyrodzinnymi. Pracujący zawodowo małżonkowie przebywają wiele godzin poza domem kosztem życia rodzinnego i małżeńskiego. Znaczenie rodziny dla rozwoju jednostki i społeczeństwa jest podkreślane przez wielu autorów

Zdaniem Adamskiego (1984, s. 46): „rodzina jest instytucją realizującą podstawowe funkcje społeczne, to znaczy takie, bez których nie można sobie wyobrazić istnienia i funkcjonowania społeczeństwa”.

Autor wyróżnia funkcje rodziny:

#### **1. instytucjonalne:**

- prokreacyjną;
- opiekuńczą, która ma zabezpieczać członków rodziny w określonych sytuacjach życiowych;
- socjalizującą;
- stratyfikująca gwarantująca członkom rodziny określony status życiowy;

– integracyjną, która jest funkcją społecznej kontroli zachowań poszczególnych członków rodziny, w tym zachowań seksualnych małżonków, a także dorastających dzieci,

2. osobowe:

– małżeńską, zaspakajająca potrzeby życia intymnego małżonków;

– rodzicielską, która zaspakaja potrzeby uczuciowe rodziców i dzieci,

– braterską, zaspakajającą potrzeby uczuciowe braci i sióstr.

Tak zarysowane cele i zadania rodziny mogą zrealizować tylko osoby, których decyzja o założeniu rodziny i małżeństwa oparta jest na ich dojrzałości emocjonalnej, intelektualnej i społecznej. Jeżeli jednak tak się nie stanie, w życiu małżonków mogą pojawić się sytuacje psychologicznie trudne – konfliktowe.

Mimo postępów w diagnostyce psychologicznej nadal trudno określić zarówno źródła konfliktów jak i opisać różnorodność ludzkich reakcji związanych z przeżywaniem sytuacji konfliktowych.

Sytuacją konfliktową jest właściwie każda sytuacja, w której człowiek zmuszony jest do dokonywania wyboru. Podejmowanie usilnych prób uniknięcia konfliktów w życiu również prowadzi do sytuacji konfliktowych.. W pewnej mierze można i należy zmniejszyć częstotliwość ich występowania, nauczyć się zapobiegać im, a także rozwiązywać. Im wcześniej człowiek uświadomi sobie sprawę z tego, że codzienne życie obfituje w wiele sytuacji konfliktowych, tym lepiej może przygotować się na unikanie ich, a także na rozwiązanie.

Wg Sujak (1972) w każdym konflikcie następuje zderzenie przeciwnych sobie dążeń lub wymagań wykluczających się wzajemnie. Nieomal każdej sytuacji konfliktowej towarzyszy napięcie uczuciowe o natężeniu wprost proporcjonalnym do intensywności pragnienia i subiektywnie przeżywanej wartości dobra będącego celem dążenia.

Szczeptański (1970) uważa, że konflikt powstaje wtedy, kiedy jedna strona dąży do podporządkowania sobie czy narzucenia drugiej stronie własnych postaw czy sposobów działania.

Małżeństwo to związek dwojga ludzi, w którym mogą występować liczne konflikty. Wśród autorów panuje przekonanie, że liczne są przyczyny konfliktowych sytuacji w małżeństwie. Mogą być nimi

właściwości osobowościowe (różnice intelektualne, różnice zainteresowań, preferowane wartości), lub czynniki socjo-kulturowe (pochodzenie, wykonywanie określonych ról, konieczność pracy zawodowej przez kobiety itp.)

Czynnikiem mającym istotne znaczenie dla powstawania małżeńskich konfliktów jest ingerencja osób „trzecich”. Spory procent młodych małżeństw zmuszonych jest zamieszkiwać z rodzicami co nie dzieje się bez szkody dla jednych i drugich. Powoduje to wiele problemów i nieporozumień a zwłaszcza różnice pokoleniowe, które mogą być przyczyną konfliktów wewnątrzmałżeńskich, a nawet mogą prowadzić do rozpadu małżeństwa. Zazwyczaj konflikty dotyczą teściowej i synowej.

Nie zawsze młodzi małżonkowie muszą doświadczać przymusu zależności ze względów socjalnych. Są również małżeństwa, które mieszkają samodzielnie i wydawałoby się że między rodzicami a młodymi nie powinno być konfliktów. Jednak rodzice nawet przez sporadyczny kontakt próbują czasami narzucać swoje racje i ukazywać błędy które młodzi popełniają. Nie zawsze rady rodziców muszą być konfliktotwórcze, bywają również bardzo cenne.

Jednym ze znaczących zjawisk konfliktogennych jest zbyt silna więź między rodzicami a dziećmi. Jeżeli syn jest bardzo mocno związany z matką to może ujawniać większą lojalność wobec matki niż żony. Podobnie jest z więzią między córką a ojcem. Rodzice ingerując w związek malzenski swoich dzieci, często uważają, że dzieci są krzywdzone albo wykorzystywane przez współmalzonka co może generować konflikty.

## 2. CEL PRACY, METODY BADAŃ

Potoczna obserwacja życia, a także dane z piśmiennictwa były wyzwaniem do podjęcia powyższego tematu.

Celem pracy było dokonanie psychologicznej oceny relacji zachodzących pomiędzy właściwościami osobowości a występowaniem konfliktów wśród młodych małżeństw. Przyjęto, iż takie zmienne jak brak dojrzałości emocjonalnej oraz nasilenie niektórych potrzeb pozostają w określonej zależności z występowaniem konfliktów w małżeństwie. Badania oparto na koncepcji osobowości Eysencka oraz teorii potrzeb Murraya, z wykorzystaniem właściwych metod badania psychologicznego.

Sformułowano następujące hipotezy, które były sprawdzane w tej pracy:

1. poziom neurotyczności pozostaje w istotnej zależności ze wskaźnikiem powodzenia małżeństwa;
2. ekstrawersja dodatkowo koreluje ze wskaźnikiem powodzenia w małżeństwie;
3. potrzeby psychiczne pozostają w znamiennej zależności z wymiarami: ekstrawersja, neurotyczność oraz z doświadczeniem powodzenia w małżeństwie;
4. występują znaczące różnice dotyczące związków pomiędzy badanymi parametrami ze względu na płeć.

Badaniami objęto 60 osób t.j. 30 par małżeńskich w wieku od 23 do 40 lat, gdzie staż małżeński wnosił od 1 roku do 12 lat średnio 7 lat. Osoby badane zamieszkiwały miasta wojewódzkie: Warszawa, Radom i w przeważającym procencie posiadały wykształcenie średnie. W badaniach zastosowano następujące metody psychologiczne:

1. Skalę Powodzenia Małżeństwa
2. Kwestionariusz MPJ Eysencka
3. Kwestionariusz samooceny Steina w opracowaniu Choynowskiego.

Dla oceny związku pomiędzy neurotycznością, ekstrawersją oraz potrzebami a powodzeniem małżeństwa zastosowano analizę korelacyjną wg. Pearsona dla całej badanej grupy 30 par małżeńskich oraz z podziałem na pary zgodne i niezgodne. „Zgodność” pomiędzy wynikami badanych par ustalono w oparciu o kryterium braku rozbieżności, przyjmując jako graniczną wartość tej rozbieżności 10 punktów w skali 100 punktowej w skali powodzenia w małżeństwie. Natomiast pary niezgodne to pary, których rozbieżność przekraczała 10 punktów w tej skali.

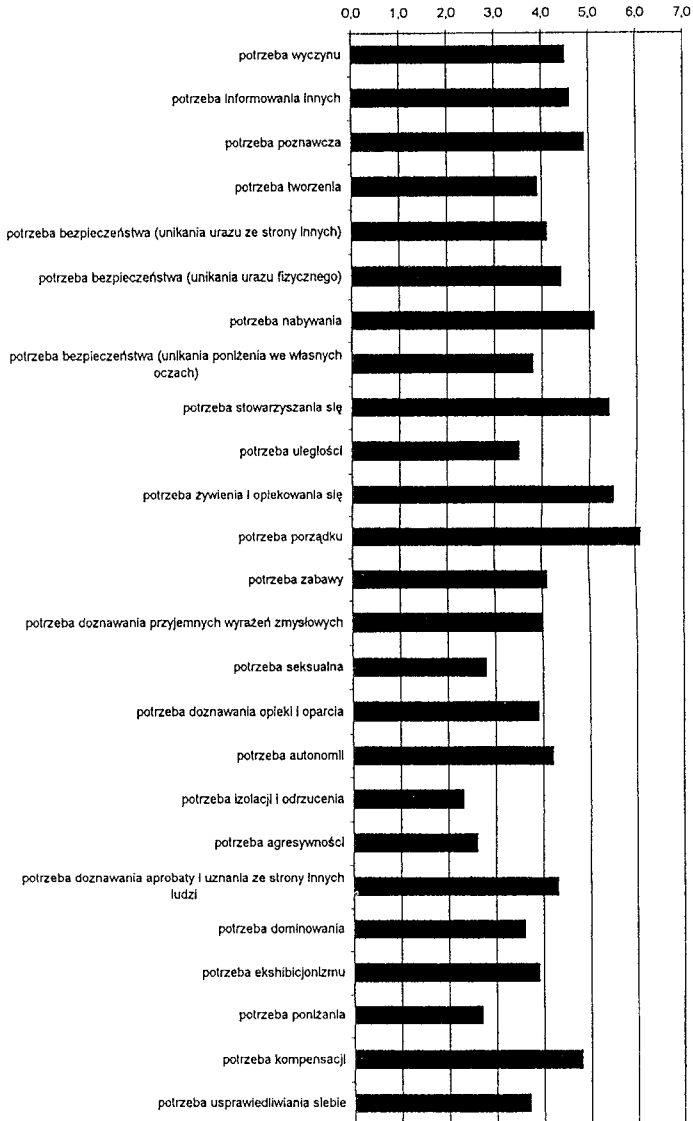
### 3. ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

W badanej próbie osób pary małżeńskie znalazły się takie, u których stwierdzono występowanie nasilonych objawów mierzonych właściwości psychicznych. I tak:

1. wysoki poziom ekstrawersji stwierdzono u 29 osób (48,3 %), w tym u 19 (31,6 %) mężczyzn i 10 (16,6 %) kobiet
2. średni i niski poziom ekstrawersji występował u 30 osób (50,0%) tj. u 10 (16,6%) kobiet i 20 (33,3 %) mężczyzn.
3. nasilenie poszczególnych potrzeb ujmowanych poprzez kwestionariusz Steina u mężczyzn ilustruje diagram 1. Wśród badanych

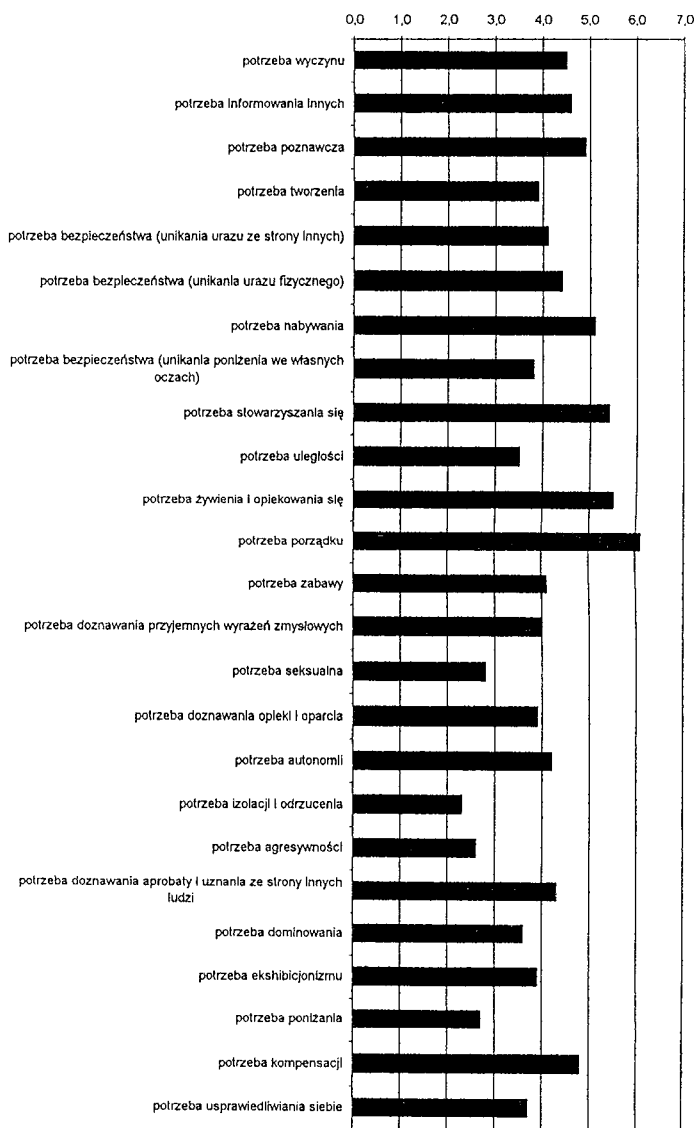
Diag 1.

Diagram ilustrujący nasilenie potrzeb psychicznych w badanej grupie mężczyzn (n=30).



## Diag 1.

Diagram ilustrujący nasilenie potrzeb psychicznych w badanej grupie kobiet (n=30).



potrzeb psychicznych w grupie mężczyzn wyróżniają się następujące potrzeby: potrzeba porządku, potrzeba żywienia, stowarzyszenia się nabywania.

4. nasilenie potrzeb w grupie kobiet przedstawia diagram 2. Najwyższe nasilenie wykazują: potrzeba stowarzyszenia się, żywienia i opiekowania się, porządku, a następnie potrzeba poznawcza oraz informowania innych.

Uwzględniając opisany przez Eysencka wymiar ekstrawersja-introwersja oraz występujące u badanych potrzeby psychiczne ujmowane w autoportrecie Steina dokonano obliczenia wskaźników korelacji pomiędzy ekstrawertywnością a potrzebami Tab. 1.

Tabela I  
Wskaźniki korelacji pomiędzy ekstrawersją a potrzebami.

L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
1.	potrzeba wyczynu	0.40	0.32
2.	potrzeba informowania innych	0.61	0.62
3.	potrzeba poznawcza	0.51	0.32
4.	potrzeba tworzenia	0.14	0.19
5.	potrzeba bezpieczeństwa uraz ze strony innych	0.14	0.26
6.	potrzeba bezpieczeństwa uraz fizyczny	0.28	0.31
7.	potrzeba nabywania	0.31	0.24
8.	potrzeba bezpieczeństwa unikania poniżenia we własnych oczach	0.23	0.27
9.	potrzeba stowarzyszenia	0.70	0.51
10.	potrzeba uległości	0.14	0.40
11.	potrzeba żywienia i opiekowania	0.44	0.37
12.	potrzeba porządku	0.08	0.29
13.	potrzeba zabawy	0.58	0.16
14.	potrzeba doznawania przyjemnych doznań zmysłowych	0.72	0.43
15.	potrzeba seksualna	0.67	0.17
16.	potrzeba doznawania opieki i oparcia	0.82	0.15
17.	potrzeba autonomii	0.62	0.31
18.	potrzeba izolacji i odręczenia	-0.74	-0.84
19.	potrzeba agresywności	0.42	0.35
20.	potrzeba doznawania aprobaty	0.23	0.29
21.	potrzeba dominowania	0.12	0.49



L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
22.	potrzeba ekshibicjonizmu	0.51	0.47
23.	Potrzeba ponizania	0.08	0.24
24.	potrzeba kompensacji	0.07	0.12
25.	potrzeba usprawiedliwiania siebie	0.24	0.72

W grupie mężczyzn stwierdzono występowanie 10 statystycznie istotnych korelacji wskazujących na silną zależność ekstrawertywności z takimi potrzebami jak: potrzeba informowania, poznawcza, stowarzyszania się, zabawy, doznawania wrażeń zmysłowych, seksualna, doznawania opieki i oparcia, autonomii, izolacji i odtrącenia, ekshibicjonizmu. W grupie kobiet zależność taka dotyczy: potrzeby informowania, stowarzyszania się, usprawiedliwiania siebie, izolacji i odtrącenia, oraz tendencja trend dotyczący potrzeby dominowania i ekshibicjonizmu.

Kolejnym krokiem analizy było obliczenie korelacji między poziomem neurotyczności a nasilenie z nasileniem potrzeb psychicznych (Tab. II). Znamienne statystycznie wskaźniki korelacji w grupie mężczyzn dotyczą następujących potrzeb: wyczynu, poznawczej, bezpieczeństwa, stowarzyszania, porządku, izolacji i odtrącenia, kompensacji. W grupie kobiet stwierdzono 6 istotnych wskaźników korelacji pomiędzy neurotycznością a następującymi potrzebami: bezpieczeństwa, izolacji i odtrącenia, agresywności, dominowania, ekshibicjonizmu.

Dokonano również oceny współzależności pomiędzy wynikami Skali Powodzenia Małżeństwa a ujawnianymi potrzebami psychicznymi przez badane osoby (Tab. III). Tylko w grupie kobiet zanotowano wystąpienie dwóch znamienych korelacji pomiędzy wynikami Skali Powodzenia Małżeństwa a potrzebą bezpieczeństwa, oraz potrzebę agresywności. Obie korelacje mają wartość ujemną. Pozostałe wskaźniki okazały się nieistotne.

W toku analizy wyników badań dokonano ich pogrupowania w zależności od występowania zgodności pomiędzy oceną męża i żony. W Skali Powodzenia Małżeństwa, za kryterium zgodności przyjęto rozpiętość pomiędzy wynikami pary małżeńskiej nie przekraczającą 10 punktów w skali 100 punktowej. Otrzymano w ten sposób podział na dwie grupy gdzie w grupie „zgodnych” znalazło się 15 par, a w grupie „niezgodnych” również 15 par. Obliczono związki korelacyjne pomiędzy ekstrawersją a nasileniem potrzeb oraz neurotycznością a potrzebami w obrębie wyszczególnionych

grup „zgodne”- „niezgodne”. U kobiet z grupy „zgodne” (Tab. IV) z neurotycznością istotnie korelują potrzeba bezpieczeństwa, potrzeba kompensacji oraz – wspólnie z grupą mężczyzn – potrzeba izolacji i odtrącenia. W grupie „niezgodnych”(Tab. V) – u kobiet – z neurotycznością istotnie korelują: potrzeba seksualna i potrzeba agresywności oraz potrzeba dominowania zaś u mężczyzn potrzeba bezpieczeństwa zarówno unikanie urazu ze strony innych jak i unikanie urazu fizycznego, potrzeba poniżenia oraz kompensacji.

Analiza związków korelacyjnych pomiędzy ekstrawersją a potrzebami w grupie „niezgodnych” wykazała co następuje (Tab. VI):

Tabela II

Wskaźniki korelacji pomiędzy neurotycznością a potrzebami psychicznymi badanych osób.

L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
1.	potrzeba wyczynu	0.52	0.34
2.	Potrzeba informowania innych	0.30	0.34
3.	Potrzeba poznawcza	0.65	0.36
4.	potrzeba tworzenia	0.22	0.23
5.	Potrzeba bezpieczeństwa uraz ze strony innych	0.89	0.91
6.	potrzeba bezpieczeństwa uraz fizyczny	0.61	0.22
7.	potrzeba nabywania	0.39	0.27
8.	potrzeba bezpieczeństwa unikania poniżenia we własnych oczach	0.66	0.64
9.	potrzeba stowarzyszenia	0.49	0.16
10.	potrzeba uległości	0.32	0.39
11.	potrzeba żywienia i opiekowania	0.29	0.35
12.	potrzeba porządku	0.48	0.24
13.	potrzeba zabawy	0.27	0.34
14.	potrzeba doznawania przyjemnych doznań zmysłowych	0.02	0.06
15.	potrzeba seksualna	0.09	0.19
16.	potrzeba doznawania opieki i oparcia	0.93	0.06
17.	potrzeba autonomii	0.07	0.03
18.	potrzeba izolacji i odtrącenia	0.48	0.56
19.	potrzeba agresywności	0.07	0.81
20.	potrzeba doznawania aprobaty	0.08	0.05
21.	potrzeba dominowania	0.25	0.64

L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
22.	potrzeba ekshibicjonizmu	0.24	0.74
23.	potrzeba poniżania	0.00	0.32
24.	potrzeba kompensacji	0.51	0.04
25.	potrzeba usprawiedliwiania siebie	0.20	0.04

Tabela III

Wskaźniki korelacji pomiędzy Skalą Powodzenia Małżeństwa a potrzebami badanych osób.

L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
1.	potrzeba wyczynu	0.06	0.07
2.	potrzeba informowania innych	0.28	0.27
3.	potrzeba poznawcza	0.32	0.30
4.	potrzeba tworzenia	0.11	0.07
5.	potrzeba bezpieczeństwa uraz ze strony innych	0.36	0.27
6.	potrzeba bezpieczeństwa uraz fizyczny	0.06	0.03
7.	potrzeba nabywania	0.05	0.14
8.	potrzeba bezpieczeństwa unikania poniżenia we własnych oczach	0.26	0.81
9.	potrzeba stowarzyszenia	0.27	0.08
10.	potrzeba uległości	0.22	0.05
11.	potrzeba żywienia i opiekowania	0.16	0.24
12.	potrzeba porządku	0.01	0.08
13.	potrzeba zabawy	0.25	0.07
14.	potrzeba doznawania przyjemnych doznań zmysłowych	0.14	0.09
15.	potrzeba seksualna	0.17	0.10
16.	potrzeba doznawania opieki i oparcia	0.40	0.37
17.	potrzeba autonomii	0.18	0.17
18.	potrzeba izolacji i odtrącenia	0.30	0.13
19.	potrzeba agresywności	0.12	0.61
20.	potrzeba doznawania aprobaty	0.32	0.34
21.	potrzeba dominowania	0.19	0.32
22.	potrzeba ekshibicjonizmu	0.20	0.24
23.	potrzeba poniżania	0.07	0.17
24.	potrzeba kompensacji	0.02	0.30
25.	potrzeba usprawiedliwiania siebie	0.21	0.14

Tabela IV

Wskaźniki korelacji pomiędzy neurotycznością a potrzebami psychicznymi badanych osób u 15 par zgodnych.

L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
1.	potrzeba wyczynu	0.25	0.26
2.	potrzeba informowania innych	0.32	0.08
3.	potrzeba poznawcza	0.33	0.24
4.	potrzeba tworzenia	0.14	0.07
5.	potrzeba bezpieczeństwa uraz ze strony innych	0.04	0.56
6.	potrzeba bezpieczeństwa uraz fizyczny	0.37	0.35
7.	potrzeba nabywania	0.12	0.08
8.	potrzeba bezpieczeństwa unikania poniżenia we własnych oczach	0.32	0.26
9.	potrzeba stowarzyszenia	0.32	0.16
10.	potrzeba uległości	0.12	0.09
11.	potrzeba żywienia i opiekowania	0.24	0.08
12.	potrzeba porządku	0.29	0.41
13.	potrzeba zabawy	0.22	0.13
14.	potrzeba doznawania przyjemnych doznań zmysłowych	0.29	0.32
15.	potrzeba seksualna	0.31	0.21
16.	potrzeba doznawania opieki i oparcia	0.09	0.33
17.	potrzeba autonomii	0.14	0.24
18.	potrzeba izolacji i odręczenia	0.53	0.69
19.	potrzeba agresywności	0.14	0.10
20.	potrzeba doznawania aprobaty	0.22	0.12
21.	potrzeba dominowania	0.25	0.35
22.	potrzeba ekshibicjonizmu	0.35	0.10
23.	potrzeba poniżania	0.12	0.22
24.	potrzeba kompensacji	0.12	0.56
25.	potrzeba usprawiedliwiania siebie	0.06	0.05

Tabela V

Wskaźniki korelacji pomiędzy neurotycznością a potrzebami psychicznymi badanych osób u 15 par „niezgodnych”.

L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
1.	potrzeba wyczynu	0.02	0.30

L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
2.	potrzeba informowania innych	0.01	0.12
3.	potrzeba poznawcza	0.08	0.33
4.	potrzeba tworzenia	0.34	0.22
5.	potrzeba bezpieczeństwa uraz ze strony innych	0.68	0.14
6.	potrzeba bezpieczeństwa uraz fizyczny	0.51	0.24
7.	potrzeba nabywania	0.37	0.08
8.	potrzeba bezpieczeństwa unikania poniżenia we własnych oczach	0.00	0.10
9.	potrzeba stowarzyszania	0.00	0.09
10.	potrzeba uległości	0.21	0.33
11.	potrzeba żywienia i opiekowania	0.27	0.18
12.	potrzeba porządku	0.16	0.28
13.	potrzeba zabawy	0.31	0.24
14.	potrzeba doznawania przyjemnych doznań zmysłowych	0.22	0.09
15.	potrzeba seksualna	0.26	0.75
16.	potrzeba doznawania opieki i oparcia	0.08	0.04
17.	potrzeba autonomii	0.30	0.19
18.	potrzeba izolacji i odrzucenia	0.13	0.18
19.	potrzeba agresywności	0.34	0.62
20.	potrzeba doznawania aprobaty	0.36	0.05
21.	potrzeba dominowania	0.06	0.60
22.	potrzeba ekshibicjonizmu	0.26	0.25
23.	potrzeba poniżania	0.56	0.13
24.	potrzeba kompensacji	0.57	0.24
25.	potrzeba usprawiedliwiania siebie	0.21	0.26

Tabela VI

Wskaźniki korelacji pomiędzy ekstrawersją a potrzebami psychicznymi badanych osób u 15 par „niezgodnych”.

L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
1.	potrzeba wyczynu	0.71	0.27
2.	potrzeba informowania innych	0.91	0.14
3.	potrzeba poznawcza	0.50	0.22
4.	potrzeba tworzenia	0.53	0.34
5.	potrzeba bezpieczeństwa uraz ze strony innych	0.13	0.30
6.	potrzeba bezpieczeństwa uraz fizyczny	0.06	0.28

L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
7.	potrzeba nabywania	0.32	0.24
8.	potrzeba bezpieczeństwa unikania poniżenia we własnych oczach	0.22	0.25
9.	potrzeba stowarzyszania	0.04	0.05
10.	potrzeba uległości	0.01	0.15
11.	potrzeba żywienia i opiekowania	0.33	0.44
12.	potrzeba porządku	0.25	0.93
13.	potrzeba zabawy	0.00	0.64
14.	potrzeba doznawania przyjemnych doznań zmysłowych	0.07	0.47
15.	potrzeba seksualna	0.11	0.08
16.	potrzeba doznawania opieki i oparcia	0.41	0.84
17.	potrzeba autonomii	0.21	0.10
18.	potrzeba izolacji i odtrącenia	0.02	0.04
19.	potrzeba agresywności	0.16	0.35
20.	potrzeba doznawania aprobaty	0.16	0.31
21.	potrzeba dominowania	0.63	0.81
22.	potrzeba ekshibicjonizmu	0.79	0.69
23.	potrzeba poniżania	0.12	0.21
24.	potrzeba kompensacji	0.15	0.25
25.	potrzeba usprawiedliwiania siebie	0.06	0.12

1. u kobiet zanotowano znamiennej korelację ekstrawersji z takimi potrzebami jak: potrzeba zabawy, doznawania opieki i oparcia, dominowania oraz ekshibicjonizmu;

2. u mężczyzn natomiast ekstrawersja pozostawała w istotnej zależności z potrzebą wyczynu, informowania innych, poznawczą, twórczą, jak również z potrzebami dominowania i ekshibicjonizmu. W grupie „zgodnych” (Tab. VII) ekstrawersja korelowała:

1. u kobiet z potrzebą stowarzyszania się.

2. u mężczyzn z potrzebą bezpieczeństwa unikania urazu fizycznego: potrzebą zabawy oraz potrzebą seksualną.

#### 4. DYSKUSJA WYNIKÓW

Wyróżniony za Eysenkiem, w oparciu o wyniki kwestionariusza, wymiar ekstrawertywności i neurotyczności oraz nasilenie potrzeb psychicznych opisanych przez Murraya mierzonych Inwentarzem osobowości Steina stanowiły podstawę analizy przeprowadzonej

w tej pracy. Wskaźnikiem wyrażonej aprobaty (zadowolenia) z małżeństwa był wynik uzyskany przez badanych w kwestionariuszu Skali Powodzenia Małżeństwa.

Otrzymane na drodze analizy statystycznej wyniki wskaźniki korelacji ukazały zdecydowanie większą ilość znamiennych powiązań pomiędzy wymiarem ekstrawersji a potrzebami szczególnie u mężczyzn niż pomiędzy poczuciem powodzenia w małżeństwie a potrzebami psychicznymi. Tylko dwa wskaźniki (obydwa korelujące ujemnie) w grupie kobiet pozostawały w istotnej zależności z powodzeniem w małżeństwie, a mianowicie:

- potrzeba bezpieczeństwa wyrażająca się poprzez unikanie poniżenia we własnych oczach (0.81)
- potrzeba agresywności (0.61)

Można zatem powiedzieć, że dla badanej grupy kobiet ich powodzenie w małżeństwie jest znacząco zależne od niskiego poziomu agresywności oraz niskiego poziomu doznań związanych z poczuciem poniżenia we własnych oczach. W grupie mężczyzn – brak znamiennych statystycznie korelacji w tym zakresie. Trzeba więc uznać, że częściowo potwierdziła się hipoteza czwarta, która mówi o występowaniu znacznych różnic dotyczących związków pomiędzy badanymi parametrami ze względu na płeć.

W badanej grupie małżonków stwierdzono występowanie statystycznej zgodności wyników neurotyczności z potrzebą bezpieczeństwa a także potrzebą izolacji i odtrącenia oraz z potrzebą agresywności.

Dwie pierwsze potrzeby wskazują na tendencje badanych przed naganą (odwetem) ze strony innych osób, a także unikania okoliczności w których może dojść do ośmieszenia, pogardy, obojętności ze strony innych (w tym współmałżonka), a także powstrzymywania się od działania z powodu lęku przed niepowodzeniem. Powyższe wyniki stanowią potwierdzenie hipotezy pierwszej.

Tabela VII

Wskaźniki korelacji pomiędzy ekstrawersją a potrzebami psychicznymi badanych osób u 15 par „zgodnych”.

L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
1.	Potrzeba wyczynu	0.09	0.29
2.	Potrzeba informowania innych	0.90	0.08
3.	Potrzeba poznawcza	0.42	0.16

L.p.	Potrzeby	Mężczyźni	Kobiety
4.	Potrzeba tworzenia	0.34	0.42
5.	Potrzeba bezpieczeństwa uraz ze strony innych	0.08	0.30
6.	Potrzeba bezpieczeństwa uraz fizyczny	0.64	0.07
7.	Potrzeba nabywania	0.41	0.34
8.	Potrzeba bezpieczeństwa unikania poniżenia we własnych oczach	0.16	0.19
9.	Potrzeba stowarzyszania	0.40	0.72
10.	Potrzeba uległości	0.22	0.25
11.	Potrzeba żywienia i opiekowania	0.05	0.39
12.	Potrzeba porządku	0.16	0.10
13.	Potrzeba zabawy	0.56	0.28
14.	Potrzeba doznawania przyjemnych doznań zmysłowych	0.08	0.06
15.	Potrzeba seksualna	0.59	0.17
16.	Potrzeba doznawania opieki i oparcia	0.17	0.37
17.	Potrzeba autonomii	0.17	0.46
18.	Potrzeba izolacji i odtrącenia	0.30	0.08
19.	Potrzeba agresywności	0.02	0.40
20.	Potrzeba doznawania aprobaty	0.25	0.47
21.	Potrzeba dominowania	0.22	0.41
22.	Potrzeba ekshibicjonizmu	0.17	0.23
23.	Potrzeba poniżania	0.07	0.27
24.	Potrzeba kompensacji	0.23	0.12
25.	Potrzeba usprawiedliwiania siebie	0.06	0.16

Przypuszczenie o istnieniu zależności pomiędzy wynikami Skali Powodzenia Małżeństwa, a reprezentowanymi przez badane osoby małżonków potrzebami, zostało potwierdzone jedynie przez dwa wskaźniki: potrzebę bezpieczeństwa rozumianą jako unikanie poniżenia we własnych oczach i potrzebę agresywności (0.61). Im wyższy jest zatem wynik w Skali Powodzenia Małżeństwa tym niższe jest natężenie potrzeby bezpieczeństwa i potrzeby agresywności, tym bardziej pozytywnie określają swoje małżeństwo badane kobiety im niższa jest potrzeba agresywności i niższy poziom odczuwania poniżenia we własnych oczach związany z potrzebą bezpieczeństwa. Jest to zatem częściowe potwierdzenie hipotezy trzeciej.

Dokonanie podziału wyników ze Skali Powodzenia Małżeństwa na „zgodne” i „niezgodne” i przeprowadzenie analizy korelacyjnej



między czynnikami ekstrawersja, neurotyczność a potrzebami w obrębie wyszczególnionych podgrup, w pewnym sensie pokazały istnienie odrębności dotyczących specyficznych właściwości psychicznych pomiędzy badanymi osobami z wyodrębnieniem grup, jak również w obrębie płci.

I tak u kobiet z grupy „niezgodnych” nie zrównoważenie emocjonalne powiązane jest z podwyższoną tendencją do nawiązywania kontaktów erotycznych, co może ujawniać się w zachowaniach tych kobiet jako nawiązywanie przygodnych znajomości, szukaniu przygód. Związek neurotyczności z agresywnością to tendencja do przewycięzania siłą opozycyjnych nastawień, pomniejszania i ośmieszania innych czy obniżania ich wartości.

Ekstrawertywność wiąże z tendencjami do dominowania, manifestowania z przesadnym zwracaniem uwagi na siebie, oraz potrzebę zabawy. U mężczyzn z tej grupy neurotyzm pozytywnie koreluje z potrzebą bezpieczeństwa, rozumianą jako unikanie potępienia ze strony innych, a także w przeżywaniu lęku przed chorobą, wysiłkiem lub sytuacjami trudnymi.

Ekstrawersja współwystępuje z potrzebą wyczynu a więc tendencją do przewycięzania przeszkód, rozwijaniu uczucia ambicji, czerpaniu radości ze współzawodnictwa, dalej z potrzebą informowania innych, poznawczą oraz potrzebą tworzenia, wreszcie z potrzebą dominowania pragnienie kontrolowania i przewycięzania oporów środowiska oraz potrzebą ekshibicjonizmu tendencje do próżności budowania przekonań do własnej wartości i unikalności.

Zamieszczony opis powiązań właściwości psychicznych badanych z grupy „niezgodnych” można odczytać jako uzasadnienie dla występowania tej „niezgodności” w Skali Powodzenia Małżeństwa. Bowiem ujawnione przez kobiety tendencje do zachowań agresywnych, dominowania bądź nadmiernego manifestowania siebie, jak i nawiązywania przygodnych znajomości (nasilenie potrzeby seksualnej przy podwyższonej nierównowadze emocjonalnej) należy przyjąć jako wskaźnik znacznego ryzyka utraty trwałości i stabilności małżeństwa a także uznać za wyznacznik „braku powodzenia w małżeństwie. Dopełnieniem ryzyka są manifestowane „słabości” osobowości badanych mężczyzn a mianowicie napięcie lękowe przed sytuacjami trudnymi co jak można przypuszczać jest równoznaczne z brakiem umiejętności radzenia sobie z trudnościami

w kontaktach małżeńskich czy ujawnienie tendencji do próżności oraz przewyciężenia oporów środowiska.

### 5. WNIOSKI

1. Powodzenie w małżeństwie wyrażone w subiektywnej ocenie małżonków pozostaje w pewnej zależności z ich właściwościami osobowości takimi jak niezrównoważenie emocjonalne, ekstrawertywność oraz nasilenie potrzeb psychicznych zwłaszcza potrzeby bezpieczeństwa.
2. Wyniki badań wskazują również na znaczne odrębności płci w percepcowaniu i doświadczaniu poczucia zadowolenia z małżeństwa.
3. Istnieje potrzeba doskonalenia narzędzi metod oceny powodzenia w małżeństwie, a także metod oceny wybranych obszarów i reakcji osobowości współmałżonków.
4. Specyfika oddziaływań psychologicznych w ramach poradnictwa (pomocy) małżonkom (rodzinom) winna uwzględniać wagę indywidualnych (ze względu na osobowość i płeć) właściwości życia rodzinnego.

### BIBLIOGRAFIA

- Adamski F. (1984): *Socjologia małżeństwa i rodziny*. Warszawa: PWN.
- Braun-Gałkowska M. (1985): *Miłość aktywna. Psychiczne uwarunkowania powodzenia w małżeństwie*. Lublin: RW KUL.
- Braun-Gałkowska M. (1992): *Psychologiczna analiza systemów rodzinnych osób zadowolonych i niezadowolonych z małżeństwa*. Lublin RW KUL.
- Sujak E. (1972): *Sprawy ludzkie*. Kraków.
- Szczepański J. (1970): *Elementarne pojęcie socjologii*. Warszawa: PWN.